

РОБЪРТ ШЕКЛИ

КАПАНЪТ

Превод от английски: Виолета Чушкова, 1990

chitanka.info

Самиш, трябва ми помощ. Положението заплашва да стане опасно и се налага да дойдеш незабавно.

Колко прав беше ти, Самиш, стари друже. Как можях да се доверя на земянин! Това са наистина лукави, невежи и безотговорни същества, както казваше ти.

Те обаче не са толкова глупави, колкото изглеждат. Започвам да се убеждавам, че гъвкавостта на пипалата не е единственият критерий за интелигентност.

Каква ужасна каша, Самиш! А планът изглеждаше така добре изпипан...

Ед Дейли забеляза някакъв блестящ предмет пред вратата на хижата, но все още бе твърде сънен, за да се занимава с него.

Беше се събудил скоро след разсъмване и се измъкна тихичко навън, за да види какво е времето. А то не обещаваше нищо хубаво. През нощта се бе излял проливен дъжд и сега водата се стичаше по всеки горски лист и клон. Големият му автомобил бе като удавен от придошлата вода, а черният път, който водеше към планината, бе много разкалян.

Приятелят му Търстън се показва на вратата по пижама, кръглото му лице бе порозовяло от съня и излъчваше спокойствие като лицето на статуя на Буда.

— През първия ден от отпуската винаги вали — заяви Търстън. — Природен закон.

— Но може би в ден като този пъстървата кълве добре — рече Дейли.

— Може би. Макар че в такъв ден е най-добре да накладеш хубав огън в камината и да си пийваш горещ пунш.

Всяка есен, вече единайсет години, макар и по различни причини, те ходеха на почивка заедно.

Дейли имаше романтична слабост към екипировката. Продавачите в спортните магазини на Ню Йорк се надпреварваха да пробват на високите му прегърбени рамене скъпи анораци, подходящи повече за преследвач на ужасния снежен човек от Тибет. Пробутваха му всевъзможни неща — от хитроумно направени малки печки, които

могат да горят дори при ураган, до зловещо извити ножове от най-добрата шведска стомана.

Дейли обичаше да усеща манерка на хълбока си и лъскава стоманена пушка на рамото си. Но обикновено манерката съдържаше ром, а с пушката той стреляше само по консервени кутии. Защото въпреки ловджийската си страст Дейли бе добряк и не хранеше никаква злоба към птиците и зверовете.

Приятелят му Търстън бе възпълен мъж, който лесно се задъхваше и не се наемаше да носи нищо по-тежко от най-леките риболовни принадлежности или най-малките ловни пушки. Някъде към втората седмица той обикновено успяваше да насочи лова към Лейк Пласид, по-точно към тамошните барове, в които се чувствуваше като риба във вода. Там, разчитайки на богатия си ловен опит, той започваше уверено да преследва летовничките, вместо да гони кафяви и черни мечки или пък планински елени.

Тези умерени забавления задоволяваха напълно двамата попрехвърлили четиридесетте преуспяващи бизнесмени и те се завръщаха в града с приятен загар, ободрени и подмладени, с нов заряд от търпимост към съпругите си.

— Какво ли е онова там? — попита Дейли, като посочи металния предмет, който блестеше в тревата.

Търстън отиде до предмета и го подритна с крак.

— Много странно нещо — рече той.

Дейли разгърна тревата и видя рамката на квадратен сандък, не по-широк от метър и нещо, направен от метални летви и покрит със закачен на панти капак. На една от летвите бе изписана четливо една единствена дума „КАПАН“.

— Това пък откъде го купи? — попита Търстън.

— Изобщо не съм го купувал — отвърна Дейли.

На една от летвите той откри закрепена пластмасова табелка. Откъсна я и прочете: „Драги приятелю, пред вас се намира един нов и усъвършенствуван модел на КАПАН. За да популяризираме нашия КАПАН, ние ви даваме този екземпляр напълно безплатно. Ако спазвате точно указанията на обратната страна на тази табелка, вие ще се убедите, че това е уникален и ценен уред за лов на дребен дивеч. Наслука и приятен лов!“

— И това ако не е загадка! — възкликна Дейли. — Какво мислиш, дали са го оставили тук през нощта?

— Не ме е грижа — повдигна рамене Търстън. — Стомахът ми се бунтува. Хайде да приготвим закуската.

— Не те ли интересува капанът?

— Не особено. Обикновена ловна играчка. Ти имаш поне стотина такива. Онзи мечи капан от фирмата „Абъркромби и Фич“, ловджийският рог за ягуари от магазина на Бътлър, примамката за крокодили от...

— Да, но никога не съм виждал подобен капан — промърмори Дейли. — Умно измислена реклама — направо ти го оставят да ловуваш.

— Бъди спокоен, ще ти вземат парите за него — рече уверено Търстън. — Отивам да приготвя закуската. Ти ще измиеш чиниите.

Той се прибра в хижата, а Дейли обърна табелката и зачете написаното на обратната ѝ страна.

„Занесете КАПАНА на открито място и с прикрепената към него верига го завържете за някое дърво. Натиснете клавиш Едно, който се намира в долната му част. КАПАНЪТ Е ВЕЧЕ ВКЛЮЧЕН. Изчакайте пет секунди и натиснете клавиш Две. КАПАНЪТ започва да действа. Повече нищо не бива да правите, докато в него не попадне ДИВЕЧЪТ. Тогава натиснете клавиш Три, за да изключите и отворите КАПАНА и да извадите ПЛЯЧКАТА.

ВНИМАНИЕ! Дръжте КАПАНА непрекъснато затворен, освен при изваждането на ПЛЯЧКАТА. Не е нужно да отваряте КАПАНА, за да влезе в него ДИВЕЧЪТ, тъй като той работи на осмотичния принцип и ПЛЯЧКАТА сама влиза в КАПАНА.“

— Какви ли чудеса още няма да измислят! — възкликна възхитен Дейли.

— Закуската е готова — провикна се Търстън.

— Първо ми помогни да нагласим капана.

Търстън, облечен вече с къси панталони и спортна риза в ярки цветове, излезе и огледа подозрително капана.

— Сериозно ли смяташ, че трябва да се занимаваме с тази играчка?

— Разбира се. Може би ще успеем да уловим лисица.

— И какво по дяволите ще правим с тази лисица? — попита Търстън.

— Ще я пуснем на свобода — отвърна Дейли. — Удоволствието е в това да я хванем. Хайде, помогни ми да го повдигнем.

Капанът се оказа изненадващо тежък. Двамата го довлякоха на петнайсетина метра от хижата и завързаха веригата за едно младо борче. Дейли натисна първия клавиш и около капана се появи нежно сияние. Търстън отстъпи боязливо назад.

След пет секунди Дейли натисна втория клавиш. По листата и клоните продължаваше да се стича вода, катеричките писукаха по върховете на дърветата, а високата трева леко се полюляваше. Капанът си лежеше спокойно до борчето и металната му рамка нежно сияеше.

— Да влизаме — подкани го Търстън. — Яйцата сигурно вече са изстинали.

Дейли го последва към хижата, като продължаваше през рамо да гледа назад. Капанът си лежеше все така сред гората, притихнал в очакване.

Самиш, къде си? Идването ти става все по-наложително. Може да ти прозвучи невероятно, но моят малък свят се разпада на парчета пред очите ми! Ти си ми най-старият приятел, Самиш, другар от моята младост, най-свестният от всички, а си приятел и на Фрегъл. Разчитам на теб. Не се бави много.

Предадох ти вече началото на историята. Земяните приеха моя „капан“ именно като капан. И пристъпиха незабавно към използването му, без дори да се замислят за възможните последствия. На това и разчитах. Невъроятното любопитство на земяните е добре известно.

През това време жена ми си пълзеше весело по планетоида, облепваше с нови тапети хралупата ни и се радваше, че е сред природата, далеч от градския живот. Всичко вървеше добре...

По време на закуската Търстън обясни Най-изчерпателно защо един капан не може да действа без отвор за влизане на дивеча. Дейли се усмихна и заговори за осмотичния принцип. Търстън настояваше,

че такова нещо не съществува. Когато чиниите бяха измити и избърсани, те нагазиха в мократа трева и отидоха при капана.

— Погледни! — извика Дейли.

Нещо шаваше в капана, нещо не по-голямо от заек, само че с яркозелена козина. Очите му бяха силно изпъкнали и то размахваше към тях лапи, подобни на рачешки крака.

— Повече никакъв ром преди закуска — отсече Търстън. — Започваме от утре. Подай ми манерката.

Дейли му я подаде и Търстън отпи една солидна глътка. После погледна към уловения в капана звяр и потрепера:

— Брр! — присви той с отвращение рамене.

— Според мен това е нов биологичен вид — заяви Дейли.

— Нов вид таласъм. Защо не отидем в Лейк Пласид и да забравим за този урод?

— Не, в никакъв случай. В моите учебници по зоология никога не съм виждал подобно нещо. Това същество сигурно е напълно неизвестно на науката. В какво ще го държим?

— **Да го държим ли?**

— Ами да, разбира се. То не може да остане в капана. Трябва да му направим клетка и да установим с какво се храни.

Изражението на Търстън загуби обичайното си спокойствие.

— Виж какво, Ед. Изобщо нямам намерение да помрачавам почивката си с тази твар. Тя сигурно е отровна. Убеден съм, че има и гадни привички. — Той си пое дълбоко дъх и продължи — В този капан има нещо неестествено. Той не е... човешки!

Дейли се усмихна.

— Сигурно така са се произнесли и за първата кола на Форд, както и за лампата на Едисон. Този капан е само още едно доказателство за техническия прогрес на човешкото умение.

— Аз съм от душа за техническия прогрес — заяви твърдо Търстън, — но в други насоки. Не може ли просто...

Той погледна лицето на приятеля си и млъкна. Дейли имаше изражението, което сигурно е имал Кортес, когато е приближавал някой връх в Дариен.

— Да — обади се Дейли след малко. — Сигурно ще е точно така.

— Кое?

— Ще ти обясня по-късно. Първо да направим клетка и да включим пак капана.

Търстън се намръщи, но го последва.

Защо се бавиш още, Самиш? Не разбираш ли сериозността на моето положение? Не ти ли обясних колко много зависи от теб? Помисли за стария си приятел! Помисли и за ослепителната Фрегъл, заради чието щастие се забърках в цялата тази каша. Поне ми се обади!

Земяните включиха капана, който, разбира се, изобщо не е капан, а дистанционен предавател на материя. Замаскирах другия му край на планетоида и напъхах в него три дребни животинки, каквито успях да намеря в градината. Всеки път земяните ги изваждаха от предавателя — така и не можах да разбера с каква цел. Но един земянин би задържал всяко нещо, което му попадне.

След като не се завърна и третото животинче, което изпратих, разбрах, че вече всичко е готово.

И така — приготвих се за четвъртото и последно изпращане, най-важното, за чието осъществяване всичко останало бе само подготвителна работа.

Те стояха под ниския навес, долепен до хижата. Търстън гледаше с отвращение към трите клетки, направени от тънка мрежа против комари. Във всяка клетка имаше по едно същество.

— Уф! — изпъшка Търстън. — Вонят!

В първата клетка беше съществото с изпъкналите очи и закривените като рачешки крака лапи. До него се мъдреше птица с три чифта люспести крила. Накрая следваше нещо подобно на змия, която и в двата си края имаше по една глава.

Вътре в клетките се виждаха купички мляко, чинии с кълцано месо, зеленчуци, треви и кори от дърво — всичко стоеше недокоснато от зверовете.

— Не искат да ядат — рече Дейли.

— Явно са болни — каза Търстън. — Вероятно са заразени. Не можем ли да се отървем от тях, Ед?

Дейли погледна решително приятеля си.

— Том, никога ли не си мечтал за слава?

— За какво?

— За слава. Не си ли пожелавал да увековечиш името си?

— Аз съм бизнесмен — отвърна Търстън. — И никога не съм си и помислял за подобни неща.

— Никога ли?

Търстън се усмихна смутено.

— Е, какви ли мисли не му минават понякога на човек! А ти какво имаш предвид?

— Тези същества — започна Дейли — са уникални. Ще ги подарим на някой музей.

— Какво? — в гласа на Търстън се долови интерес.

— Колекция „Дейли-Търстън“ представя неизвестни досега същества.

— Могат да ги нарекат дори на наше име — рече Търстън. — В края на краищата нали ние ги открихме.

— Разбира се, че ще ги нарекат. Имената ни ще се споменават редом с имената на Ливингстън и Рузвелт.

— Хм — замисли се Търстън. — Струва ми се, че мястото на такава колекция е в природоисторическия музей. Сигурен съм, че те ще направят специална експозиция...

— Нямах предвид експозиция — прекъсна го Дейли. — Думата ми беше по-скоро за филиал — Филиал „Дейли-Търстън“.

Търстън погледна учуден приятеля си. Каква дълбочина на мисълта имаше този Дейли!

— Но, Ед, та ние разполагаме едва с три животни! Не можем да основем филиал само с три експоната.

— Там, откъдето са дошли тези трите, сигурно има и други. Дай да проверим капана.

Този път в капана се бе уловило същество, високо почти метър, със зелена главица и разцепена опашка. То имаше най-малко дузина дебели пипала, които яростно се размахваха.

— Другите бяха по-спокойни — каза загрижено Търстън. — Може би това същество е опасно.

— Ще го извадим с мрежа — отвърна Дейли решително. — А след това искам да се свържа с музея.

След много усилия те успяха да пренесат съществото до една клетка. Капанът бе включен отново и Дейли изпрати следната телеграма до природоисторическия музей:

„ОТКРИХ ЗАСЕГА ЧЕТИРИ ЖИВОТНИ КОИТО СМЯТАМ ЗА НОВИ БИОЛОГИЧНИ ВИДОВЕ ТОЧКА ИМАТЕ ЛИ ПОМЕЩЕНИЕ ЗА ОТДЕЛНА ЕКСПОЗИЦИЯ ТОЧКА НАЙ-ДОБРЕ ИЗПРАТЕТЕ НЕЗАБАВНО ВАШ ПРЕДСТАВИТЕЛ“

А след това по настояване на Търстън той телеграфира до музея кратка биографична справка, за да не си помислят, че имат работа с някакъв маниак.

Същия следобед Дейли изложи теорията си на Търстън. Той бе сигурен, че в Адирондакските планини съществува някаква праисторическа клисура. В нея живеят същества, които са оцелели още от най-древни времена. Досега екземпляри от тях не са били улавяни, защото те са натрупали през вековете богат опит и са се научили на предпазливост. Но капанът, който работи на новия принцип, доказва на дело, че техниката е по-могъща от вековния опит.

— Но тези планини са много добре изследвани — възрази Търстън.

— Очевидно не чак толкова добре — отвърна Дейли с необорима логика.

По-късно те се върнаха при капана. Той беше празен.

Много слабо те чувам, Самиш. Моля те, усили звука. А най-добре — ела тук. Какъв смисъл има да се свързваш с мен, след като знаеш в какво положение се намирам? А то става все по-отчаяно.

Какво каза, Самиш? Краят на историята ли? Да, след като и трите животни преминаха по предавателя, разбрах, че съм готов. Вече бе време да съобщя на жена си.

Накарах я да попълзим из градината. Остана много доволна.

— *Кажу ми, скъпи, какво те измъчва напоследък?*

— *Хм — отвърнах аз.*

— *Да не би да съм те огорчила с нещо? — попита тя.*

— *Не, любима — отвърнах. — Ти ми даваш всичко, на което си способна, но, изглежда, то не ми е достатъчно. Ще си взема нова другарка.*

Тя направо се вцепени. От объркване пипалата ѝ увиснаха. След това възкликна: „Фрегъл!“

— Да — потвърдих аз, — великолепната Фрегъл се съгласи да сподели моята хралупа.

— Но ти забравяш, че с теб сме свързани за цял живот!

— Знам. Жалко, че ти настоя за тази формалност. — И тогава с един майсторски тласък я напъхах в предавателя.

Самиш, трябваше да ѝ видиш физиономията! Пипалата ѝ се сгърчиха, тя изпищя и само за миг изчезна.

Най-после бях свободен! Мъничко отвратен от себе си, но свободен! Свободен да свържа живота си с прекрасната Фрегъл!

Сега можеш да оцениш изключителните достойнства на моя план. Беше ми необходимо да осигуря сътрудничеството на земяните, тъй като предавателят на материя трябва да се включва и от двата му края. Маскирах го като капан, защото земяните са склонни да вярват на всичко. А като коронен номер — изпратих им жена си.

Нека се опитат да поживеят с нея! Аз знам колко е страшно това!

Изпипана работа, наистина изпипана. Тялото на жена ми никога няма да се върне тук, защото алчните земяни не изпускат онова, което веднъж са получили. Никой нищо не може да докаже.

Но след това, Самиш, след това стана най-лошото...

Атмосферата на пасторално спокойствие в хижата бе изчезнала. Следи от автомобилни гуми бяха набраздили разкаляния път. По земята наоколо се валяха употребени лампички на фотосветкавици, празни цигарени кутии, обвивки от бонбони, захвърлени моливи и късчета хартия. Но сега, след трескавите няколко часа, всички си бяха отишли.

Дейли и Търстън стояха до празния капан и изгубили надежда, се взираха в него.

— Какво мислиш, че ѝ стана на тази проклетия? — попита Дейли и от безсилие ритна капана.

— Може би няма какво повече да хваща — започна да гадае Търстън.

— Не може да бъде! Как можа да улови четири напълно непознати животни, а сега да стои празен? — Той коленичи до капана и продължи с горчивина в гласа си: — И тези глупаци от музея! А тези вестникари!

— Донякъде — започна предпазливо Търстън — не можеш да ги видиш...

— Така ли? Ще ме наричат **мошеник**! Чу ли ги, Том? И ще ме питат как съм им присадил такава кожа?

— Лошо се получи, че когато хората от музея пристигнаха, всички животни бяха вече умрели — рече Търстън. — Това наистина изглеждаше подозрително.

— Кой е виновен, че тези идиотски твари не пожелаха да ядат? Аз ли? А вестникарите... Наистина човек започва да се убеждава, че столичните вестници могат да вземат на работа и по-интелигентни журналисти.

— Не трябваше да обещаващ, че ще хванеш още животни — каза Търстън. — Именно когато капанът престана да действа, те започнаха да подозират някаква измама.

— Как няма да обещаая! Откъде можех да зная, че след четвъртото животно капанът ще спре да действа? И защо започнаха да се смеят, като им казах за системата на осмотичния принцип?

— Изобщо не са чували за нея — отвърна уморено Търстън. — Никой не е чувал за подобно нещо. Хайде да отидем в Лейк Пласид и да забравим за цялата тази работа.

— Не! Капанът трябва да проработи отново. Трябва! — Дейли включи капана и се загледа в него. След това отвори капака.

Той напъха ръка в капана и нададе вик.

— Ръката ми! Изчезна! — После се дръпна назад.

— Ръката ти е на мястото си — успокои го Търстън. — Една кратка почивка в Лейк Пласид и всичко ще ти мине...

Дейли се надвеси над капана и пъхна ръката си в него. Тя изчезна. Напъха я още по-навътре и видя как цялата му ръка до рамото изчезна. Той изгледа победоносно Търстън.

— Сега ми е ясно как работи — рече той. — Тези животни изобщо не са дошли от Адирондакските планини.

— А откъде са дошли тогава?

— Оттам, където се намира сега ръката ми. Искат нови екземпляри, нали така? И ще ме наричат лъжец! Ще им покажа аз!

— Ед, моля те, недей! Ти не знаеш какво...

Ала Дейли бе вече стъпил до глезените в капана.

Краката му изчезнаха. Той бавно снишаваше тялото си, докато отвън остана само главата му.

— Пожелай ми успех! — извика той.

— Ед!

Дейли стисна нос и изчезна от погледа му.

Самиш, ако не дойдеш веднага, с мен е свършено! Трябва да прекъсна предаванията си до теб. Огромният земянин преобърна наопаки целия ми планетоид. Той пъха в предавателя всичко, което му попадне. Домът ми е в развалини.

А сега опустошава и хралупата ми! Самиш, това чудовище иска да ме вземе за музейен експонат! Няма време за губене! Самиш, какво те задържа? Ти, моят най-стар приятел...

Какво каза, Самиш? Какви ми ги разправяш? Не може да бъде! Ти и Фрегъл! Размисли, стари друже! Спомни си за нашето приятелство...

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 8,9/1990 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.